

Έτος Ε΄

Ίούλιος — Νοέμβριος 1974

Φύλλον 20ον

ΦΑΡΙΣ - ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ

Δικαίου Β. Βαγιακάκου

Δ/ντοῦ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

Μετά τὴν δημιουργίαν τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ κράτους κατὰ τὴν διοικητικὴν διαίρεσιν τοῦ νομοῦ Λακωνίας τὸ 1836 μεταξύ τῶν ἄλλων δήμων τῆς Λακεδαιμόνου συνεστήθη καὶ ὁ δήμος Φάριδος, ὅστις περιελάμβανε 17 χωρία, ἦτοι:

Παλαιὰ Παναγιὰν, Κουμουστὰν, Ξηροκάμπι, Ἀρκασῶν, Ἅγιον Βασίλειον, Δρακαίικα, Καμίνια, Κατσουλαίικα, Παλαιοχώρι, Σωτήραν, Διπόταμα, Μπολιάναν, Ἀνώγεια, Λεῦκον, Ντόζαν (προφανῶς ἀντὶ Ντόριζαν), Νεοχώριον καὶ Τραπεζοντήν.

Ἐδρα τοῦ δήμου ὄρισθη ἡ Παλαιὰ Παναγιὰ καὶ δήμαρχος ὁ Θ. Διακάκος με εἰσπράκτορα τὸν Γ. Πολυχρονάκον.

Ἦνομάσθη οὕτω ὁ δήμος εἰς ἀνάμνησιν τῆς εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην ὑπαρχούσης κατὰ τὴν ἀρχαιότητα πόλεως Φάριδος.

Ἡ πόλις Φᾶρις μνημονεύεται τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου (νεῶν κατάλογον Β, 582) μετὰ τῶν ἄλλων πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τὸ κράτος τοῦ Μενελάου καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὸν Τρωικὸν πόλεμον με ἐξήκοντα πλοῖα:

«Οἱ δ' εἶχον κοίλην Λακεδαιμόνα κητώεσσαν / Φᾶριν τε Σπάρτην τε, πολυτρήρωνά τε Μέσσην / Βρυσειάς τ' ἐνέμοντο καὶ Αὐγείας ἐρατεινάς, / οἱ τ' ἄρ' Ἀμύκλας εἶχον Ἔλος τ', ἔφαλον πτολίεθρον / οἱ τε Λάαν εἶχον ἠδ' Οἴτυλον ἀμφενέμοντο / τῶν οἱ ἀδελφεὸς ἦρχε, βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος / ἐξήκοντα νεῶν».

Κατὰ τὸν περιηγητὴν Πausανίαν τὴν Φῦριν κατεῖχον οἱ περίοικοι Ἀχαιοί. Ταύτην ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τηλέκλου, υἱοῦ τοῦ Ἀρχελαίου, κατέλαβον οἱ Λα-

κεδαιμόνιοι, καθώς και τὰς Ἀμύκλας καὶ τὰς Γερώνθρας (Γεράκι). Εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Φάριδος καὶ τῶν Γερονθρῶν ἐπετράπη ὑπὸ τῶν Δωριέων νὰ ἀναχωρήσουν ἐκ τῆς Πελοποννήσου κατόπιν σπονδῶν. Τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Πausανίου (3, 2, 6) εἶναι:

«Ἐπὶ τούτου (τοῦ Τηλέκλου) πόλεις Λακεδαιμόνιοι τῶν περιοικίδων πολέμῳ κρατήσαντες ἐξείλον Ἀμύκλας καὶ Φᾶριν καὶ Γεράνθρας, ἐχόντων ἔτι Ἀχαιῶν. Τούτων Φαρίται καὶ Γερανθραῖται τὴν ἔφοδον τῶν Δωριέων καταπλαγέντες ἀπελθεῖν ἐκ Πελοποννήσου συγχωροῦνται ὑπόσπονδοι».

Τὴν πόλιν ταύτην ἐλεηλάτησεν ὁ Ἀριστομένης κατὰ τὸν Β' Μεσσηνιακὸν πόλεμον ἐπιδραμὼν μετὰ Μεσσηνίων. Ἐχρησιμοποίησε δὲ, κατὰ τὸν Τσουνταν (Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς 1889 σ. 134), τὴν ὁδόν, ἣ ὁποία διέρχεται μετὰ τοῦ Ταυγέτου, τῆς ὑψίστης δηλ. κορυφῆς τοῦ Ταυγέτου, καὶ τῆς Ἀνίνας, εἰς τὰς ὑπὸ ὑψείας τῆς ὁποίας κεῖται ἡ Ἀρκίνα. Τὸ σχετικὸν χωρίον τοῦ Πausανίου (4, 16, 8) λέγει:

«Ὁ Ἀριστομένης συλλέξας ἄλλους τε τῶν Μεσσηνίων καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἅμα ἔχων λογάδας, φυλάξας τε μετὰ ἐσπέραν ἦλθεν ἐπὶ πόλιν τῆς Λακωνικῆς, τὸ μὲν ἀρχαῖον ὄνομα καὶ ἐν Ὀμήρῳ καταλόγῳ Φᾶριν, ὑπὸ δὲ τῶν Σπαρτιανῶν καὶ τῶν προσοίκων καλουμένην Φαράς. Ἐπὶ ταύτην ἀφικόμενος τοὺς τε πειρωμένους ἀμύνεσθαι διέφθειρε καὶ λείαν περιβαλλόμενος ἀπήλαυεν εἰς τὴν Μεσσηνίαν».

Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἀναφέρει καὶ ὁ Στράβων (363):

«Ἐποπέπτωκε δὲ τῷ Ταυγέτῳ ἡ Σπάρτη ἐν μεσογαίᾳ καὶ Ἀμύκλαι, οὐ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν, καὶ ἡ Φᾶρις».

Ὁμοίως ὁ λεξικογράφος Ἡσύχιος σημειώνει: «Φᾶρις πόλις τῆς Λακωνικῆς», ὁ δὲ Στέφανος Βυζάντιος: «Φᾶρις πόλις τῆς Λακωνικῆς. Ὀμηρὸς «Φᾶριν τε, Σπάρτην τε πολυτρήρωνά τε Μέσσην». Οἱ πολῖται Φαρίται ὡς καὶ Πausανίας καὶ Φαριάτης ὡς Σπαρτιάτης».

Ἡ κατὰ πληθυντ. ἐκφορά τοῦ ὀνόματος ὑπὸ τὸν τύπον Φαριῖ ἐνθυμίζει πόλιν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς Μεσσηνίαν (παρὰ τὴν Καλαμάταν), ἣ ὁποία ἐλέγετο ἐπίσης Φαριῖ, ὡς καὶ ἕτεραν μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα εἰς Ἀχαιῶν. Ὁ Πausανίας ἀναφέρει καὶ τὰς δύο λέγων διὰ τὴν Μεσσηνιακὴν (30, 2, 1):

«Φαριῖ δὲ ἀφροστήκασιν Ἀβίας σταδίους ἑβδομήκοντα Βασιλεὺς δὲ Αὐγουστος τοὺς ἐν Φαριῖς Μεσσηνίουσιν συντελεῖν ἀπέταξεν εἰς τὸ Λακωνικόν».

Διὰ τὴν Ἀχαικὴν πόλιν ὁ αὐτὸς λέγει:

«Φαριῖ δὲ, Ἀχαιῶν πόλις, τελοῦσι μὲν εἰς Πάτρας δόντος Αὐγούστου, ὁδὸς δὲ εἰς Φαράς Πατρῶν μὲν ἐκ τοῦ ἄστεως στάδιοι πεντήκοντά εἰσι καὶ ἑκατόν.... ποταμὸς δὲ ρεῖ πλησίον Φαρῶν Πίερος....»

Ποία ὅμως ἦτο ἡ ἀκριβὴς θέσις τῆς Λακωνικῆς πόλεως Φάριδος; Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω πληροφορίας τοῦ Στράβωνος ὁ Πausανίας (3, 20, 3) παραδίδει τὰ ἐξῆς:

«Διαβᾶσι δὲ αὐτόθεν ποταμὸν Φελλίαν παρὰ Ἀμύκλας ἰοῦσιν εὐθείαν ὡς ἐπὶ θάλασσαν, Φᾶρις πόλις ἐν τῇ Λακωνικῇ ποτὲ ὠκεῖτο. Ἀποτρεπομένῳ δὲ ἀπὸ τῆς Φελλίας εἰς δεξιάν ἢ πρὸς τε ὄρος τὸ Ταυγέτον ἔστιν ὁδὸς».

Καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας ταύτης τοῦ Πausανίου δὲν γίνεται γνωστὴ ἡ ἀκριβὴς θέσις τῆς πόλεως.

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς θέσεως ἀρχαίων πόλεων —ὄχι βεβαίως τῶν σημαντικῶν— δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλος. Προσανατολίζουσι πολλάκις αἱ μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ τῶν περιηγητῶν, ἀλλὰ μόνον ἐπιγραφαὶ ἢ ἀρχιτεκτονικὰ μνημεῖα ἢ λείψανα αὐτῶν δίδουσι ἀκριβῆ τὴν θέσιν τῆς πόλεως (ἢ ἐνίοτε καὶ τοπώνυμιον δύναται νὰ βοηθήσῃ). Οἱ ἀσχοληθέντες μὲ τὴν τοπογραφίαν τῆς ἀρχαίας Λακωνίας δὲν κατῴρθωσαν νὰ ἐντοπίσουν πόλεις ἀναφερομένας ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ τοῦ Πausανίου. Καὶ περὶ τῆς Φάριδος

τὸ αὐτὸ συμβαίνει. Πρῶτος ὁ Ἄγγλος περιηγητὴς Leake, (Travels in the Moëa, τόμ. 3, σ. 4) τοποθετεῖ τὴν ἀρχαίαν Φᾶριν κάπου εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν Παλιόπυργος. Τοῦτο σιωπηρῶς δέχεται καὶ ὁ Τσουντας, ὁ ἀνασκάψας τοὺς τάφους τοῦ Βαφειοῦ (Ἀρχαιολογ. Ἐφημερίς 1889, σ. 132).

Ὁ Π. Κομνηνὸς (Λακωνικά, σ. 38) τοποθετεῖ αὐτὴν εἰς τὴν σημερινὴν θέσιν Βλησιδί, δεκαπέντε στάδια μακρὰν τῶν Ἀμυκλῶν, ὁ δὲ Δούκας (Ἡ Σπάρτη διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, 1922, σ. 21) εἰς τὸν σημερινὸν Ἅγιον Βασίλειον. «Κατερχόμενος δὲ ὁ Πausanias —γράφει ὁ Δούκας— πρὸς νότον καὶ μετὰ τὰς Ἀμύλλκας πρὸς τὴν ἀρχαίαν Φᾶριν διέβη τὸν ποταμὸν Φελλίαν, ὅστις βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς δὲν εἶναι ἄλλος ἢ τὸ Ἀνωγειάτικον ποτάμι τοῦ Κάκαρη, διότι εὐθὺς μετὰ τοῦτο φθάνομεν εἰς τὴν ἀρχαίαν Φᾶριν, νῦν Ἅγιος Βασίλειος, ὅπου ἀμέσως ὁ Πausanias μεταβαίνει».

Ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ Ν. Παπαχατζῆς, ἐκδίδων, καὶ σχολιάζων τὸν Πausanias, σχετικῶς μετὰ τὴν Φᾶριν (σελ. 319 Λακωνικῶν) παρατηρεῖ ὅτι αὕτη ἦτο «ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀγροτικὸς συνοικισμοὺς, τῶν Ἀχαιῶν ποὺ εἶχαν μείνει αὐτόνομοι παρὰ τὸ ἄλλοτε ἀκμαῖο χωριὸ Βαφειό, νοτιώτερα τῶν Ἀμυκλῶν, ὅπου βρέθηκε ὁ μυκηναϊκὸς θολωτὸς τάφος μετὰ τὰ δύο χρυσαῖα κύπελλα... Ἡ πόλις Φᾶρις πιστεύεται πὸς ἦταν στὸ λόφο Παλιόπυργι, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὁ τάφος τοῦ Βαφειοῦ ἀπέχει λιγώτερο ἀπὸ 300 μέτρα».

Τὸ θέμα ἐξήτασεν ἐκ νέου ἀπὸ τῶν σελίδων τοῦ Περιοδικοῦ αὐτοῦ (Φύλ. 14-18) ὁ συνάδελφος κ. Δ. Κατσαφάνας, ὁ ὁποῖος ὑπέβαλεν ὑπὸ κρίσιν τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων διὰ τὴν Φᾶριν καὶ τὰ συναφῆ μετὰ αὐτὴν προβλήματα· δὲν κατῶρθωσεν

ὅμως καὶ οὗτος νὰ ἔρῃσι ἀκριβῶς τὴν θέσιν τῆς Φάριδος.

Εἰς τὰς γενικωτέρας ἱστορικές παρατηρήσεις τοῦ ἐπαναλαμβάνει καὶ ὅσα περὶ ἐγκαταστάσεως Βοιωτῶν καὶ Μινυῶν εἰς Λακεδαίμονα ἔγραψεν ὁ Τσουντας εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα 1889 σ. 134, στηριζόμενος εἰς τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

Εἶναι πράγματι δύσκολος ὁ καθορισμὸς τῆς θέσεως τῆς Φάριδος, διότι δὲν ἔχομεν ἀκριβεῖς μαρτυρίας ἐκ τῶν ἀρχαίων κειμένων καὶ σχετικὰ ἀρχαιολογικά εὐρήματα.

ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ

Δὲν εἶναι γνωστὸν, καθ' ὅσον γνωρίζω, πότε ἀπαντᾷ διὰ πρώτην φοράν ἡ λέξις Ξηροκάμπι ὡς ὄνομα τῆς κωμοπόλεως.

Ἡ ἔλλειψις ἀπογραφικῶν στοιχείων διὰ τὴν πρὸ τοῦ 1821 περίοδον, ἡ ἔλλειψις ἐπίσης ἐπιγραφικῶν μνημείων ἢ ἰδιωτικῶν ἢ δημοσίων ἐγγράφων σχετικῶν μετὰ τὴν περιοχὴν ἢ τὴν κωμόπολιν καθιστᾷ δύσκολον τὸν προσδιορισμὸν τοῦ χρόνου τῆς ἰδρύσεως τῆς κωμοπόλεως.

Τὰ παλαιὰ γνωστὰ σωζόμενα ἐγγραφα τῆς περιοχῆς αὐτῆς, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν πλησίον κειμένην μονὴν Ζερμπίτσης δὲν ἀναφέρουν τὸ Ξηροκάμπι, ἐνῶ συμπτωματικῶς μνημονεύουν τὴν Κουμουστὰν (1634) καὶ τὰ Καμίνια (1680). Τοῦτο βεβαίως δὲν ἀποκλείει τὴν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἴσως ἐποχὴν ὑπαρξιν καὶ τοῦ τοπωνυμίου Ξηροκάμπι.

Κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Φραντζῆ (Α, 436) εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν Μπαρδουνοχωρίων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως εἶχον πύργον πολεμικόν, ἀναφέρεται καὶ τὸ Ξηροκάμπι (γράφεται καὶ Ξεροκάμπι) μετὰ δύο πύργους, τὸν πύργον τοῦ Καραμάνη καὶ τὸν τοῦ Μουσταφᾶ Ἀγᾶ. Δὲν διευκρινίζε-

ται όμως ἄν πρόκειται περί χωρίου ἢ περί θέσεως ἐχούσης τοὺς πύργους αὐτοῦς. Βραδύτερον τὸ 1829 - 1830, ὅτε ἀκόμη ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀνακηρυχθῆ ὡς κράτος ἀνεξάρτητον, διενηργήθη ἀπογραφὴ πληθυσμοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιστημονικῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς, ἡ ὁποία ἠκολούθει τὰ στρατεύματα τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Μαιζῶνος. Ἡ ἀπογραφὴ αὐτὴ ἐδημοσιεύθη τὸ 1834 εἰς Παρισίους καὶ ἐνῶ ἀναφέρει ἄλλα χωρία τοῦ τ.δ. Φάριδος, ὡς τὰ Ἅγιος Βασίλειος, Σωτήρα, Διπόταμα, Πολιάνα, Ἄρκασᾶδες, Κουμουστά, Λιακαίικα, Κατουλαίικα, Καμίνια, Κυδωνία, Καβουράκι, Καράσπαη, δὲν ἀναγράφει τὸ Ξηροκάμπι.

Ὅμοίως ὁ Π. Γιατράκος εἰς τὴν διαθήκην του (1819), ἐνῶ ἀφίνει 200 καὶ 750 γρόσια εἰς τὴν Κουμουστάν καὶ ἄλλα ποσὰ εἰς ἕτερα παρακείμενα χωρία τῆς Λακεδαιμόνος, δὲν ἀναφέρει τὸ Ξηροκάμπι.

Εἰς ἔγγραφον ἐπίσης τοῦ 1835 πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἑλλάδος, σχετικὸν μὲ τὴν μονὴν τῆς Γόλας, ἐνῶ ὑπογράφουν οἱ προκριτοδημογέροντες τῶν χωρίων Ἄρνας, Παλαιοπαναγιᾶς, Ἄνωγειῶν, Ἄρκασᾶδων, Κουμουστάς, Γοράνων, Λιαντίνας, Κοτσατίνας, τοῦ δήμου Ἐξωχωρίων καὶ τῆς πόλεως Σπάρτης, δὲν μνημονεύεται τὸ Ξηροκάμπι.

Τὸ ὅτι ὅμως ἀναφέρεται τὸ 1836 εἰς τὴν πρώτην διοικητικὴν διαίρεσιν τῆς Λακωνίας ὡς χωρίον τοῦ δήμου Φάριδος μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σχηματίσωμεν τὴν γνώμην ὅτι κυρίως μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 ἀρχίζει νὰ συγκροτῆται τὸ χωρίον, ἀφοῦ ἄλλως τε καὶ ὡς πρώτη πρωτεύουσα τοῦ δήμου ὠρίζετο ἡ Παλαιοπαναγιᾶ. Πάντως ἡ ὀνομασία Ξηροκάμπι δηλοῖ τόπον - κάμπον ξηρόν, μὴ ἔχοντα νερά. Καὶ ἐστερημένη νεροῦ ἀσφαλῶς θὰ ἦτο ἡ περιοχὴ πρὸ τῆς μεταφορῆς νεροῦ

ἀπὸ τὰς πηγὰς τοῦ Ταυγέτου (Χωλοῦ καὶ Ταραίλας) κατὰ τὸ ἔτος 1890.

Τὸ νερὸν εἶναι ἀναγκαῖον στοιχεῖον διὰ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ ὑπαρξίς ἢ ἡ ἐλλείψις αὐτοῦ εἰς τινα περιοχὴν γίνεταί γνωστὴ διὰ τῶν σχετικῶν τοπωνυμίων, ὡς Ἄναβρυτὴ, Βρύση, Δροσοπηγὴ, Λίμνη, Πηγὴ, Ποτάμι, Ποταμία κλπ. ἢ Ξερόρρεμα, Ξεροπόταμο, Ξεροπήγαδο, Ξερωνήσι, Ξερολίμνη κλπ.

Ἄνάλογον τοπωνύμιον Ξηροκάμπι, (τόπος ξηρός, ἄνυδρος) ἀπαντᾷ καὶ εἰς Κάλυμνον καὶ Κύπρον. Παρὰ τῷ λαῷ διὰ τὸν μὴ ἔχοντα ἐργασίαν εἰρωνικῶς λέγεται καὶ ἡ ἔκφρασις «ἔγινε ἐπίσκοπος - δήμαρχος - πάσης Ξηροκαμπίας» ἢ δι' ἐκείνον, ὅστις στερεῖται συγγενῶν καὶ οἰκείων, ἢ φράσις: «ἔμεινε στὴν Ξηροκαμπία». Εἰς τὴν Ἡπειρον διὰ τὸν μὴ ἔχοντα ἐργασίαν λέγουν: «δὲν ἔχει ἐργασίαν —εἶναι πάσης Ξηροκαμπίας— καὶ γυρίζει ὅπου θέλει» Εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος, ὅταν μοναχὸς ἀποστέλλεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πρὸς συλλογὴν ἐλεημοσύνης, λέγεται ὅτι στέλλεται εἰς «ταξίδι Ξηροκαμπίας». Τὸ πρῶτον συνθετικὸν **ξηρός** (ξηρός) ἄνυδρος εἶναι συχνὸν εἰς δῆλωσιν παρομοίων τοπωνυμίων, τὰ ὁποῖα δηλώνουν εἴτε ἀγροτικὰς περιφερείας, εἴτε ὀνόματα χωρίων. Οὕτως ἔχομεν:

Ξεροβοῦνι ὡς ἀγροτικὴ θέσις πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὄνομα δὲ χωρίου εἰς τὴν Ζάκυνθον.

Ξερόβουνος, χωρίον τῆς Κύπρου.

Ξερόβρυση ὡς ὄνομα χωρίου τοῦ νομοῦ Κιλκίς, ὡς ἀγροτικὴ θέσις πολλαχοῦ.

Ξερόκαμπος ὡς ὄνομα χωρίου εἰς Ἄρταν, Ἠλείαν, Κρήτην, Ἄνδρον, Καλάβρυτα κ.ἄ., ὡς ὄνομα δὲ ἀγροτικῶν θέσεων εἰς Ἄρκαδιάν, Ἄνδρον, Βόλον, Κίμωλον, Κύθηρα, Λέρον, Φολέγανδρον, Ψαρά κ.ἄ.

Ξηροκρήνη χωρίον Ἀρναίας Χαλκιδικῆς.

Ξηρόλακκος χωρ. Κιλκίς. Ὡς ἀγροτική θέσις πολλαχού.

Ξηρολίβαδο - Ξερολίβαδο χωρ. Ἐπαρχ. Βάλτου, Βεροίας, ἀλλὰ καὶ ὄνομα ἀγροτικῆς θέσεως.

Ξηρολίμνη χωρίον Κρήτης, Κοζάνης κ.ά.

Ξηρόλοφος χωρίον ἐπαρχ. Παρραμυθιάς.

Ξηρόμερον περιοχή Ἀκαρνανίας.

Ξηροπήγαδον χωρ. Ναυπακτίας καὶ Κυνουρίας. Συχνὸν ὡς ἀγροτικὸν τοπωνύμιον.

Ξηροπόταμος φρούριον τῆς Ἡπείρου ἀνεγερθὲν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, κωμόπολις Δράμας, χωρίον Σαμοθράκης, Εὐβοίας, Θεσσαλονίκης, Μονὴ Ξηροποτάμου Ἁγίου Ὁρους. Ὡς ὄνομα ἀγροτικῶν θέσεων πολλαχού.

Ξερὸρρεμα χωρ. Νέας Ἀπολλωνίας.

Ξηρότοπος χωρίον Σερρών.

Ξηροχώρι χωρ. Πατρῶν, Ἰστιαίας Εὐβοίας, Βεροίας, Ὀλυμπίας, Ρεθύμνου.

Ξεροστέρνι

καὶ πολλὰ ἄλλα. Ὁ λαὸς ὅταν ὀνοματοθετῆ εἶναι ἀκριβολόγος καὶ σαφῆς εἰς τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ ἐδάφους.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ, νομίζω ὅτι εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν δημογραφικὴν κατάστασιν τοῦ τ. δήμου Φάριδος καθὼς καὶ τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βάσει παλαιότερων στατιστικῶν στοιχείων. Ἄλλωστε αὐτὰ τὰ δύο θέματα εἶναι πάντοτε ἐξηρητημένα ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους.

Οὕτω κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1845 ὁ δήμος Φάριδος περιελάμβανε τὰ ἐξῆς χωρία (καταγράφονται ἐνίοτε τὰ χωρία εἰς τὰς ἀπογραφὰς μὲ λανθασμένον τὸν τύπον):

Ξηροκάμπι, Ἀνώγεια, Παλαιοπαναγία Τραπεζοντή, Ἀρκασᾶδες, Κυδωνία, Κα-

ράσπαη, Καβουράκι, Καμίνια, Κατσουλαίκα, Μούσγα, Λιακαίκα, Λεύκη, Κουμουστά, Σωτήρα, Διπόταμα, Μπολιάνικα (ἀντὶ Μπολιάνα), Νεοχώριον, Μονὴ Ζερμπίτσης διατηρουμένη. Διαλελυμένοι μοναὶ αἱ τοῦ Κούμαρη, τῆς Καταφυγιωτίσσης, Μεμουσούμπαση, Ἁγίου Βασιλείου, Κάκαρη, Σκυλλοδιώκτη, Μετόχιον Ζερμπίτσης.

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1861 ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς: Ξηροκάλαμον (προφανῶς Ξηροκάμπι), Ἀνώγεια, Ἀρκασᾶδες Βρυσικά, Καβουράκι, Καμίνια, Κεράσπαη, Κατσουλαίκα, Κολομποκά, Κουμουστά, Κυδωνία, Λεύκη, Λιακαίκα, Μαμουσούμπαση, Μούσγα, Παλιοπαναγία, Παλιοχώριον, Ράσνα, Τραπεζοντή, Μονὴ Ζερμπίτσης, Ἁγιος Βασίλειος, Ζωοδόχος Πηγὴ, Κούμαρη, Μονὴ Κοιμήσεως Θεοτόκου, Ρεσίνες.

Κατὰ τὰς ὑπολοίπους ἀπογραφὰς τὰ ὀνόματα τῶν χωρίων θὰ ἀναφερθοῦν μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοικῶν των.

Ἡ ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει ὡς ἐξῆς.

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς τοῦ 1829:

Ἁγ. Βασίλειος οἰκ.	3	ἄτομ.	7
Σωτήρα	»	69	» 313
Διπόταμα	»	22	» 92
Πολιάνια	»	4	» 15
Ἀρκασᾶδες	»	35	» 144
Κουμουστά	»	81	» 374
Λιακαίκα	»	6	» 29
Κατσουλαίκα	»	6	» 21
Καμίνια	»	11	» 47
Κυδωνία	»	21	» 89
Καβουράκι	»	14	» 51
Καράσπαη	»	28	» 86

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1851

Ξηροκάμπι οἰκ.	110	ἄτομ.	592
Παλαιοπαναγία	»	90	» 479

Ἐνώγεια	οἰκ. 132 ἄτομ. 633
Τραπεζοντή	» 25 » 118
Καμίνια	» 88 » 387
Ἄρκασᾶδες	» 35 » 141
Κυθωνιά	» 59 » 247

Αἱ θέσεις Διπόταμα, Μπολιάνα, Δόριζα καὶ Νεοχώρι, χαρακτηρίζονται ὡς ἐαριναὶ θέσεις Ἐνωγείων καὶ Παλαιοπαναγιάς

Ἐν συνεχείᾳ ὁ πληθυσμὸς τοῦ δήμου Φάριδος μαρτυρεῖται ὡς ἀκολουθῶς κατὰ ἔτη:

1848	κάτοικοι	2606
1849	»	2639
1850	»	2670
1851	»	2695
1852	»	2596
1853	»	2528
1854	»	2554
1855	»	2573
1856	»	2644
1861	»	3222
1870	»	3708
1879	»	4171
1889	»	4403
1896	»	4576
1901	»	4576
1903/4	»	4576
1907	»	4366

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1861 τὸ Ξηροκάμπι εἶχεν 660 κατοίκους κατὰ δὲ τὸ 1870 εἶχεν 944.

Κατὰ τὰς ἐπομένους ἀπογραφὰς τοῦ 1879, 1889, 1896, 1907 τὰ χωρία τοῦ δήμου Φάριδος παρουσιάζονται μὲ τὸν ἐξῆς ἀντιστοιχῶς πληθυσμὸν.

	1879	1889	1896	1907
Ξηροκάμπι	825	895	917	923
Ἐνώγεια	873	922	907	679
Ἄρκασᾶδες	233	241	261	315
Καβουράκι	36	46	32	30
Καράσπαη	225	231	195	195

	1879	1889	1896	1907
Κατσουλαίικα	207	115	101	108
Κουμουστά	110	145	187	160
Κυθωνιά	146	150	144	137
Λεύκη	40	36	35	36
Λιακαίικα	87	81	100	91
Παλαιοπαναγιά	787	805	869	844
Παλαιοχώρι	102	107	124	137
Τραπεζοντή	118	142	149	136
Καμίνια	360	349	400	439
Μούσγα		84	90	81
Μον. Ζερμπίσης	22	34	27	28
Μαμουσοῦμπαση		20	20	4
Βρυσικά			8	6
Ρασίνες			8	4
Χιλονόμαλον			2	
Κολομποκά				13

Κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1889 ὁ δῆμος Φάριδος εἶχε σχολεῖα 6, μαθητὰς 338, μαθητριάς 29, ναοὺς 12 καὶ ἱερεῖς 10.

Κατὰ τὸ 1901 εἶχε μαθητὰς 390, μαθητριάς 117, κατὰ τὸ 1903/4 μαθητὰς 363 καὶ μαθητριάς 80.

Ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν εἰς τὴν στατιστικὴν τοῦ 1851 σημειώνεται ὅτι «προϊόντα τοῦ δήμου Φάριδος εἶναι δημητριακοὶ καρποί, βαμβάκιον ὀλίγον, ὄσπρια, ἔλαιον, οἶνος, σῦκα, μέταξα, κηκίς. Δύο μικροὶ ποταμοὶ καὶ ὁ Εὐρώτας, ὅς διαχωρίζει τὸ ἀνατολικὸν τοῦ δήμου, χρήσιμοι καὶ οἱ τρεῖς εἰς ἄρδευσιν ἀγρῶν, 3 ρύακες, ὧν οἱ δύο χρήσιμοι, 1 ἀρχαία γέφυρα ἔτι δὲ καὶ 2 σχολεῖα δημοτικά Β' τάξεως εἰς τὸ Ξηροκάμπι». Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1899 ὁ δῆμος Φάριδος εἶχε στρέμματα ἀμπέλου 2000 καὶ παραγωγὴν οἴνου 400.000 ὀκάδες.

Κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ 1901 εἶχε παραγωγὴν οἴνου 230.000 ὀκ., ἐλαίου 180.000 ὀκ., σιτηρῶν 300.000 ὀκ., κουκούλιου 100 ὀκ. Ὅμοίως εἶχε βόας 468, ἀγελάδας 91, ἴππους 160, ὄνους 63 καὶ ἡμίονους 246.

Κατά τήν στατιστικήν τοῦ 1905 ἡ παραγωγή παρουσιάζεται ὡς ἀκολούθως:

Οἶνος 460.000 ὄκ., σιτηρὰ 400.000 ὄκ., ἔλαιον 420.000 ὄκ., κουκούλι 400 ὄκ., μέλι 800 ὄκ., κάστανα 2.000 ὄκ., καρύδια 2.000, σταφίς 50.000 ὄκ. καί πορτοκάλια 1.000.000.

Καί πάντα τὰ ἀνωτέρω κατά τήν περίοδον καθ' ἣν ἐλεγετοῦργεῖ ὁ δῆμος Φάρδος.

Κατ' ἀρχήν ἔδρα ἦτο ἡ Παλαιοπαναγιαῖα· ἔπειτα ὁμως διά Διατάγματος τῆς 30 Μαΐου/11 Ἰουνίου 1842, δημοσιευθέντος εἰς τήν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως Φύλ. 24 (1842), ἔδρα τοῦ δήμου ὠρίσθη τὸ Ξηροκάμπι. Ὅταν βρισκόμενον τὸ 1912 διά τοῦ νόμου ΔΝΖ' «Περὶ συστάσεως δήμων καὶ κοινοτήτων» κατηργήθησαν οἱ δήμοι καὶ συνεστήθησαν κοινότητες, ὁ δῆμος Φάρδος ἐχωρίσθη εἰς τὰς κάτωθι κοινότητας:

1) Ἀνωγείων 2) Δάφνης (Καμινίων) 3) Παλαιοπαναγιαῖας 4) Ξηροκαμπίου 5) Τραπεζοντῆς (1948) 6) Καρασπαῖ ἢ Λευκοχώματος (19 - 7 - 1928)

Αἱ κατά καιροὺς στατιστικαὶ πληθυσμοῦ διά τὰς ἀνωτέρω κοινότητας ἔχουν ὡς ἀκολούθως:

Κοινότης Ξηροκαμπίου

	1920	1928	1940	1951	1971
Ξηροκάμπι	1031	1171	1353	2139	1078
Ἀ. Ἀρκασῆς	81	254	291	275	
Κ. Ἀρκασῆς	131				
Ἀνθοχόφριον (Κατσουλαίικα)					61
Κουμουστά	154	156	165	99	
Λιακαίικα	76	97	122	99	
Μαμουσοῦμπ.	11			131	
Πενταυλοὶ (Κουμουστά)					4
Κυδωνίτσα					70

1920 1928 1940 1951 1971

Κοινότης Παλαιοπαναγιαῖας

Παλαιοπαν.	827	890	1068	1029	674
Τραπεζοντῆ	161	190	289		
Νεοχώρι					
Πολιάνα					
Τόριζα					2

Κοινότης Ἀνωγείων

Ἀνώγεια	925	1005	1052	938	607
Κολομπικά	15				
Λεύκη	105	46	62	60	27
Διπόταμα				6	
Σωτήρα				14	8

Κοινότης Δάφνης (Καμινίων)

Καμίνια (Δάφνη)	363	418	431	387	199
Βρυσικά	11				
Κατσουλαίικα	68	84	92	133	
Μούσγα (Κυδωνίτσα)	114	100	103	88	
Παλιοχώρι	147	146	160	154	64
Ρασίνα	7				
Τζαναίικα	55				
Μονὴ Ζερμπίτση	2	13			14

Κοινότης Λευκοχώματος

Λευκόχωμα	222	249	294	308	251
Καβουράκι	37	49	41	43	33
Κυδωνιά	130	134	131	144	111

Κοινότης Τραπεζοντῆς

Τραπεζοντῆ					180
------------	--	--	--	--	-----

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀνωτέρω δημογραφικῆς διαιρέσεως θέλω νά τονίσω ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀνευ σοβαροῦ λόγου ἀλλαγὴ τῶν ὀνομασιῶν τῶν χωριῶν, διότι διά τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ὀνόματος ἀνακόπτεται ἡ ἱστορία τοῦ τόπου. Ἀδικαιολογητῶς μετωνομάσθη ἡ Κουμουστά (μαρτυρουμένη τουλάχιστον ἀπὸ τοῦ 1634) εἰς Πέντε Αὐλοῦς, ὄνομα θέσεως εὐρισκομένης πολὺ μακρὰν τῆς Κουμουστᾶς ἐπὶ τοῦ Ταῦγέτου (Πέντε Αὐλοὶ ἢ Μάννα). Φαίνεται ὅτι παρεσύρθησαν ἀπὸ τοῦς ἐξὶ αὐλοῦς τῆς Κουμου-

στᾶς. Ἐπίσης ἀδικοιολόγητος εἶναι ἡ μετονομασία τοῦ χωρίου Κατσουλαίικα εἰς Ἄνθοχώριον, διότι τὰ Κατσουλαίικα ἰδρύθησαν ἀπὸ ἐγκατάστασιν τῆς ὁμωνύμου οἰκογενείας ἤδη κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν (Ἐπιστολὴ Π. Γιατράκου πρὸς Κολοκοτρώνην ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 Σεπτεμβρίου 1825). Ἐπομένως ἔχουν ἱστορικὸν λόγον ὑπάρξεως. Διὰ τῆς ἀλλαγῆς τῶν ὀνομάτων τῶν χωρίων δὲν δυνάμεθα νὰ μελετήσωμεν τὰ ἱστορικὰ ἔγγραφα, εἰς τὰ ὁποῖα μυταίως θὰ ἀναζητῶμεν τὰ εἰς αὐτὰ μνημονεύμενα χωρία.

Ἡ ὀνομασία Ἄνθοχώριον οὐδὲν σημαίνει. Κακῶς μετονομάσθη καὶ τὸ χωρίον Καμίγια. Νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἐπανεέλθῃ ἡ παλαιὰ ὀνομασία τῶν χωρίων καὶ νὰ παύσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ἡ σπουδὴ τῶν κοινοτικῶν ἀρχόντων πρὸς ἀδικοιολόγητον μετονομασίαν. Καὶ γλωσσικῶς καὶ ἱστορικῶς ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι ἐπιβλαβής.

Πρὸς τὰ ἀνωτέρω χρήσιμος νομίζω εἶναι καὶ ἡ ἐξέτασις τῶν ἐπωνύμων τῆς περιοχῆς. Ἐπισκεφθεὶς τὸ 1966, κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὸν τ. δήμον Φάριδος (Ξηροκάμπι - Καμίγια - Ἀνώγεια - Παλαιοπαναγιάν) πρὸς συλλογὴν γλωσσικοῦ ὕλικου διὰ τὸ Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατέγραψα καὶ τὰ ἐπώνυμα τῶν κατοίκων. Περετήρησα δὲ ὅτι πολλὰ τούτων —πλὴν τῶν ἐπωνύμων τῶν κατὰ τὸ 1922 ἐγκατασταθέντων Ποντίων προσφύγων, περὶ τῶν ὁποίων ἔγραψα ἀλλαχοῦ— εἶναι τὰ ἴδια μὲ τὰ ἐπώνυμα κατοίκων τῆς Μάνης, ὡς π.χ. Ἀποστολάκος, Ἀθανασάκος, Ἀνδρεάκος, Ἀναστασάκος, Βλαχάκος, Βασιλάκος, Βαρούνης, Γιαννακάκος, Γεωργακάκος, Δημητρακάκος, Δημάκος, Διακουμάκος, Κυριακάκος, Κατσουλάκος, Κατσαάκος, Κωσταντάκος, Καβούρης, Μιχαλακάκος, Μιχαλάκος, Μανδραπήλιας Με-

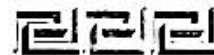
νούτης, Οἰκονομάκος, Ὀρφανάκος, Παπαδάκος, Παυλάκος, Πουλάκος, Παναγέας, Παναγιωταράκος, Παναγάκος, Πολυχρονάκος, Στρατάκος, Σταθάκος, Χρηστάκος, Χατζάκος, Ψυλάκος καὶ ἄλλα.

Τίθεται τὸ ἐρώτημα: ὑπάρχει συγγενικὴ σχέσις μεταξὺ τῶν ὁμωνύμων οἰκογενειῶν Μάνης καὶ Φάριδος; Ἐὰν ὑπάρχη, ποία εἶναι αὕτη; Ἐγκατεστάθησαν ἐκ Μάνης ἐκεῖ καὶ πότε; Ὑπάρχει σχετικὴ προφορικὴ παράδοσις εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτάς; Διὰ τὴν οἰκογένειαν Κατσουλάκου ἔχομεν ἱστορικὰς μαρτυρίας ὅτι ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς ἀπὸ τὸν Κότρωνα τῆς Ἀνατολικῆς Μάνης.

Τὸ θέμα εἶναι ἐνδιαφέρον καὶ ἀξίζει νὰ τύχῃ εἰδικωτέρας ἐξετάσεως παρά τινος καταγομένου ἐκ Ξηροκαμπίου ἢ ἐκ τινος τῶν ἄλλων παρακειμένων χωρίων.

Τὰ ἀνωτέρω ὀλίγα περὶ Φάριδος καὶ Ξηροκαμπίου ἔστωσαν φιλικὴ προσφορὰ εἰς τὴν εὐγενῆ προσπάθειαν τοῦ Συλλόγου τῶν ἀποφοίτων τῶν Σχολείων Φάριδος.

Δ. Β. Βαγιακάκος

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
« ΤΟ ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ »

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸν Σύλλογον
Ἀποφοίτων Σχολείων Φάριδος

Ἔδρα:
Ἀθῆναι, Ζωοδ. Πηγῆς 3 - Τηλ. 602.130

Διὰ τὴν σύνταξιν:
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Σ. ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΟΣ
Καθηγητὴς Φιλολογίας
Γρ. Κυδωνίων 12, Κάτω Πατήσια

“Ετσι σάν γράμμα

—Όταν τὸ σούρουπο πέφτη στὸ χωριὸ πού ἀγαποῦσες, ὄνειρευτή, στὸ ριγηλὸ τὸ σύθαμπο πού ξανασαίνει ἡ ὥρα, τὸ ξέρω κάπου ἐκεῖ πλανιέται, ναυαγέ, ἡ ψυχὴ σου!

...Ὁ ἀργοπορημένος ξωμάχος περνάει τὸ μυθικὸ γαζούρι γυρλώντας στὸ χωριό, δὴ τρεῖς κοπέλες ἀνεβαίνουν τὸ δρόμο στὰ μυλοβάγενα σιωπηλές, κάποιοι διάβατες ἀπ’ τὴν ἀγορὰ στρίβουν πρὸς τὰ παγκάκια, στὴν «Παραλία». Κι ὅπως πάντα, αὐτὴ τὴν ὥρα, πρῶτη ἡ Ρασίνα μ’ ἓνα ἰδιαίτερο τόνο σιγανὸ καὶ βαθύ, πού χρωματίζει μὲ μυστήριο τὸ ρόχτο ἢ τὸ φλοῖσβο της, κλείνει τὸν ἐπίλογο τῆς πραγματικότητος καὶ περνάει στὸν πρόλογο τοῦ παραμυθιοῦ. Ἀνεβαίνει ἐκεῖνο ἀπ’ τὴν κοίτη της κι ἀνατριχιάζει: ὁ κυλιμῶνας, μπαίνει στὰ περιβόλια καὶ γεμίζουν ἀρώματα. Γκριζο σάν τὴν ὀμίχλη καὶ τῆς ἐλιάς τὸ φύλλωμα, μ’ ἓνα ἴλαρὸ γαλάζιο φῶς ἀπλώνεται τριγύρω κι ἀγκαλιάζει, ὀλόκληρο τὸ χωριό. Χύνεται ἀπ’ τὰ στενὰ δρομάκια σ’ αὐλές καὶ σπίτια καὶ κλαριά, πλημμυρίζει τὴν πλατεῖα καὶ τὴν ἀγορὰ καὶ μέσα του βυθίζονται: οἱ ἄνθρωποι. Σὲ λεπτὰ εἶν’ αἰσθητὸ ὀλοῦθε: Στὴ βόλτα πού περνάει σιγὰ καὶ πέρα στὴ φτωχὴ ταβέρνα, στὸ παραθύρι τὸ γεμάτο φῶς καὶ τ’ ἀνθισμένο τὸ μπαλκόνι καὶ περισσότερο στὰ μάτια, τὰ μάτια πού περνοῦσανε. . .

Ἄλλ’ ἄς συνέλθουμε! Τ’ ἀμάξι περιμένει, ἀδημονεῖ ὁ ὀδηγός, σφιγγονται χέρια, τελευταῖες εἰκόνες. Ξεκινᾶμε. Τὰ δρομάκια δίχως προσδοκία πιά περνοῦν, περνοῦν. . . Πέρασαν! Τὸ παραμύθι ἀκίνητο θολώνει, τρέχουμε μὲς στὸν κάμπο μακριά!

Στὶς πολιτεῖες ἔφαξα συχνὰ γιὰ πα-

ραμύθια. Ἀπομιμήσεις, τεχνητὰ πράγματα, σπάνια κάτι πού νὰ θύμιζε παραμύθι. Τ’ ἀτέλειωτα δειλινὰ τῆς. . . (ἄς τὴν ποῦμε «μοναξιά»), ὅταν κι οἱ «ναυαγισμένοι» κάνουν ὄνειρα, παίρνω ἀπ’ τὴ μνήμη τὸν ἀχνό, τὶς ἀγιασμένες ὥρες τῆς ζωῆς μου καὶ πλάθω τὴν ἀγάπη σου χωριό! Κάποιων ὀλόφωτων ματιῶν μὲ πλημμυρίζει ἡ μνήμη. . . Κι εἶναι τὸ σούρουπο, τὰ μάτια πού περνοῦσαν, τ’ ἀρχινισμένο παραμύθι πού ἀποζητῶ! Ἡ ἱστορία τῆς νειότητος μας, πού χάθηκε ἔτσι μέσα στὴν μπόρα, μισοσβησμένη πιά στὸν τόπο πού ἀγαπήσαμε, ζητάει νὰ ξαναζήση μὲς στὸ παραμύθι. . .

Τόσος πολὺς λοιπὸν ἐπέρασε καιρὸς κι ἔγινα πιά ἓνα κομμάτι παρελθόν;

Μπορεῖ! Κι ἴσως γι’ αὐτὸ τὴν ὥρα αὐτὴ ἔρχοντ’ ἐμπρὸς μου εἰκόνες πού γεμίσανε τῆς ναιότητος μου τὶς μέρες: Παρὰ μὲ τρεῖς, ἓνα ἀπὸ κείνα τ’ ἀλησμόνητα βράδια, ἐκεῖ στὴν ἀγιασμένη ταβέρνα τοῦ χωριοῦ σας. Καὶ πλάι στ’ ἄλλα τραπέζια τὰ ἴδια πρόσωπα, τὰ τόσο φιλικὰ, τὸ ντόπιο ἀνέκδοτο, τὸ ἄστειο πού δὲν ἔρτανε ποτὲ στὴν ἀγορὰ, τ’ ὠραῖο τραγοῦδι. Ἐπειτα ὁ ταβερνιάρης, ἐπινοητὴς τόσων καὶ τόσων ἐξυπνῶν παγίδων, πάντα γελαστός, ἡ παλιὰ θύρα, τὰ βαρέλια, τ’ ἄκομψο πάτερο στὸ ταβάνι. . .

Δὲν εἶναι μέρα πού νὰ μὴ τὸ θυμηθῶ τὸ Ξηροκάμπι. Κι εἶναι στιγμὲς πού ὄλα ὅσα ἔζησα ἐκεῖ, ὄλη ἡ ἄγια γνησιότητα τῆς ζωῆς σ’ ἓνα ξεχειλισμα τῆς καρδιάς ζητάει νὰ βρῆ ἔκφραση σ’ ἓνα χαρτί. Τὰ θυμᾶμαι ὄλα μέχρι τὶς τελευταῖες λεπτομέρειες: Τὸ κρασί πού πίναμε μαζὺ στὰ ταβερνάκια τῶν γύρω χωριῶν, τὶς συζητήσεις γιὰ τὰ μάτια

Τὸ Χαμόγελο

Σὲ κάποιαν ἄκρη τοῦ χωριοῦ
ἦτανε πάντοτε λιακάδα.
Τ' ἀγαπημένα τὰ δρομάκια του
ἢ προσδοκία της τὰ ζοῦσε.
'Απὸ μίαν ἄκρη τοῦ χωριοῦ
ἔρχόταν πάντα ἡ λιακάδα.
Καί τριγυρνοῦσα στὰ δρομάκια του
ἢ προσδοκία τους με ζοῦσε.

Σ' ὄλο τὸν κόσμο συννεφιά,
σ' ἓνα δρομάκι ἠλιαχτίδα,
κάποιο χαμόγελο ὀλόφωτο
φουσκοδεντριές καθὼς περνοῦσε.
Χαμόγελο τῆς συννεφιάς
στὰ περιβόλια ἠλιαχτίδα
τὸ θέλγητρό του τὸ ἀτέλειωτο
ὄλη τῆ νειότη μου κρατοῦσε.

Ἦτανε κάποιο πρωινὸ
καὶ περπατοῦσαμε στὸ δρόμο
παρέα ἐγὼ καὶ τὸ χαμόγελο
καὶ κάποιοι ἄλλοι δὲ θυμάμαι.
Ἦτανε κάποιο πρωινὸ
σταματημένο μὲς στὸ χρόνο·
ἦταν κοντά μου τὸ χαμόγελο.
Ἦνευρο ἦταν! Τὸ θυμάμαι.

Καὶ συννεφιάζει τὸ βουνὸ
καὶ πλημμυρίζει τὸ περιβόλι.
Ἦρθε τὸ ρέμα καὶ με ξεβγάλε
ἐκεῖ ποῦ τ' ὄνειρο δὲ φτάνει.
Κι ἦρθε ἔν' ἄλλο πρωινὸ
ἦταν μακρὰ σὲ κάποια πόλη
παρέα ἐγὼ καὶ τὸ χαμόγελο...
Ἦνευρο ἦταν. Ἄς πεθάνη!

ΞΗΡΟΚΑΜΠΙΤΗΣ

ποῦ περνοῦσανε—δραπέτες λὲς ἀπὸ τὰ
παραμῦθια—, τὰ τζάμια τῶν σπιτιῶν
σας, τ' ἀνθισμένα περιβόλια, τὴ λεβεν-
τιὰ τοῦ κόσμου, τὸ χιόνι καὶ τὰ περῆ-
φανα βουνά, κάθε σπιθαμὴ γῆς ἀγα-
πημένης...

Ἄς εἶναι! Τώρα μέσα σ' ὄ,τι μᾶς
ἄφησε ἀγιάτρευτο ἢ ζωῆ, στὰ ὄνειρα

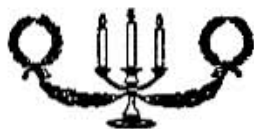
ποῦ δὲν ἀγγίξαμε ποτέ, αἰώνια παιδιὰ
τῶν παραμυθιῶν τῆ νειότη μας ποῦ
χάθηκε ζητᾶμε.

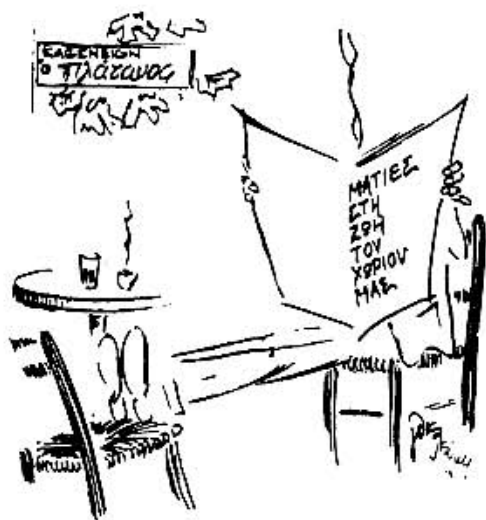
Ξαναγυρνώντας ἔστω κι ἔτσι τὴν ὥρα
αὐτὴ σ' ἐσέ, τὸ παραμῦθι ποῦ ζητᾶμε
ὄλοι μας, τὸ παραμῦθι σου ζητῶ, χω-
ριό!

Α. ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΣ

Ὁ Γιάννος

- Ὁ Γιάννος ὁ πρματευτής, ὁ Γιάννος ὁ λεβέντης
ὄλο τὸν κόσμο γύριζε νὰ ἔβρη καλὴ γυναίκα·
πῆγε καὶ τὴν ἔμπλεξε ξανθὴ καὶ μαυρομάτα.
Συμπεθεριὸ ἐμάζωξε νὰ πάη νὰ τὴν πάρη,
μὲ τετρακόσους ἄρχοντες, μὲ χίλιους συμπεθέρους.
Μισοστρατὶς, μισοδρομὶς ὁ Γιάννος ἐλαβῶθη·
τὸν ἀδερφὸ του τοίμασε, νὰ πάη νὰ τὴνε πάρη.
Στὸ πανεθῦρι κάθονταν μάννα καὶ δυχατέρα.
— Μάννα, πολὺς λαὸς εἶναι, μὰ ὁ Γιάννος λείπει,
ἄλλοι φοροῦν τὰ λόφια του κι ἄλλοι ἔχουν τ' ἄλογό του.
— Παιδάκι μου, πολὺς λαὸς καὶ ποῦ νὰ τὸν γνωρίσης;
Σιγὰ-σιγὰ τὰ τούμπανα, σιγὰ τὶς καραμούζες,
νὰ βγάλουμε τὸ λείψανο, νὰ μπάσουμε τὴ νύφη.
Κι ἐκείνη ἀπάνου στ' ἄλογο στὸ νοῦ της ἀναδεύει:
— Τίνους εἶναι τὸ λείψανο, τίνους εἶν' τὸ κρεββάτι·
— Τοῦ Γιάννου εἶναι τὸ λείψανο, τοῦ Γιάννου τὸ κρεββάτι.
Τοὺς δυὸ μαζὶ τοὺς θάψανε σ' ἓνα σταυροδρομάκι.
Ἡ νύφη γίνη κάλαμος κι ὁ Γιάννος κυπαρίσσι,
κι ἀναλοῖζει ὁ κάλαμος, φυλάει τὸ κυπαρίσσι.
Γιὰ τήρα τὰ βαριόμοιρα, τὰ βαριομοιραμένα,
ποὺ ἀγαπιόνταν ζωντανά, φιλιοῦνται πεθαμένα.

ΞΗΡΟΚΑΜΠΙ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ: Ἡ κ. Μαρία Γ. Διακουμάκου ἔτεκε θῆλυ καὶ ἡ κ. Νίκη Π. Λεονταρίου ἔτεκε θῆλυ.

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ: Ἐδῶσαν ἀμοιβαίαν ὑπόσχεσιν γάμου ἡ δ. Βασιλική Γ. Βλογιαννίτου καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Χ. Νικολαΐδης, ἡ δ. Παναγιώτα Θ. Καπετανάκη καὶ ὁ κ. Γεώργιος Σταθόπουλος, ἡ δ. Μιράντα Μ. Μανδραπήλια καὶ ὁ κ. Γεώργιος Ἡλ. Μπαρούνης, ἡ δις Εὐγενία Σ. Δρογκύρη καὶ ὁ κ. Βασίλειος Σ. Γάββαρης, ἡ δ. Καίτη Κ. Γκρόμπα καὶ ὁ κ. Παντελής Βεν. Καρκαμπάσης.

ΓΑΜΟΙ: Ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των ἡ δις Νίκη Π. Παπακωνσταντίνου καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Ἀλλοίμονος, ἡ δις Εἰρήνη Βαγγελάτου καὶ ὁ κ. Τάκης Γ. Μανδραπήλιας, ἡ δις Βασιλική Β. Κονίδη καὶ ὁ κ. Παναγιώτης Σπυριδάκος, ἡ δις Κωνσταντίνα Πανουτσοπούλου καὶ ὁ κ.Κ. Σπυριδάκος, ἡ δις Κωνσταντίνα Πανουτσοπούλου, καὶ ὁ κ. Εὐστράτιος Ἰ. Κρητικός, ἡ δις Βασιλική Καλογεράκου καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Σωτ. Βατικιώτης.

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ: Ὁ κ. Ἰωάννης Π. Κονίδης ἐβάπτισεν τὸν υἱὸν του καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Παναγιώτην. Ἡ κ. Κατίνα Β. Δημητριάδη ἐβάπτισεν τὸν υἱὸν τοῦ κ. Εὐστρατίου Κονίδη καὶ ὠνόμασεν αὐτὸν Βασίλειον - Ἀναστάσιον.

ΘΑΝΑΤΟΙ: Ἀπεβίωσαν ἡ Εὐθμία Γ. Γιάννακα ἐτῶν 46, ἡ Εὐρυδίκη Λαγάκου ἐτῶν 77, ἡ Ξανθάκου Κατίνα ἐτῶν 84, ὁ Γεώργιος Παπαδάκος ἐτῶν 82, ὁ Παναγιώτης Λαμπρινός ἐτῶν 90 καὶ ὁ Βασίλειος Βασ. Λάσκαρης ἐτῶν 90 εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν Ἦν. Πολιτειῶν.

ΑΦΙΧΘΗΣΕΙΣ: Ἀφίχθησαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὁ κ. Θεοδόσιος Π. Γιάννακας μετὰ τῆς συζύγου του, ὁ κ. Παναγιώτης Π. Γιάννακας μετὰ τῆς συζύγου

του, ὁ κ. Κωνσταντῖνος Π. Πήλιος καὶ ὁ κ. Παντελής Βασ. Καρκαμπάσης.

Γιώτα Γ. Σολωμοῦ

ΠΟΤΑΜΙΑ

Ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των: ὁ κύριος Γεώργιος Παπαδάκος μετὰ τῆς δ. Εἰρήνης Γερόντζου, ἡ δ. Δήμητρα Κολλιιάτη μετὰ τοῦ κ. Ἡλία Τσουρούνη, ὁ κ. Παναγιώτης Παπαδάκος μετὰ τῆς δ. Ἀργυρῶς Καμίτση. Ἡ κ. Εὐδοκία Νεοφωτίστου ἔτεκε θῆλυ. Ἡ δ. Χρυσούλα Μασούρα ἐβάπτισεν τὸ τέκνον τῆς κ. Μαρίας Καμίτση καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ Λεωνίδα. Τὴν 13ην Αὐγούστου 1974 ἐξεργράγη μεγάλη πυρκαϊά, ἡ ὁποία προεκάλεσε μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰ ἐλαιόδενδρα τοῦ χωριοῦ μας Ἀντωνία Α. Ρέντζη.

ΓΟΡΑΝΟΙ

Ἡ κ. Ξελένη Π. Καλκάνη ἔτεκε θῆλυ. Ἀπεβίωσαν: ἡ Ἀλεξάνδρα Δ. Ζερβούλια ἐτῶν 85 καὶ ὁ Παναγιώτης Ρηγάκος ἐτῶν 95.

ὑπὸ τοῦ Νομαρχιακοῦ ταμείου ἐχορηγήθησαν 2.000.000 δρχ. διὰ τὴν ἀσφαλτόστρωσιν τοῦ δρόμου Πολοβίτσης - Γοράνων. Δαπάναις τῆς Κ. Κωνίνας Σ. Ζώγκου (τὸ γένος Πλαγιάνη) θὰ ἀνακαινισθοῦν τὰ κελιά τῆς Ἱερᾶς μονῆς Γόλας.

Εὐσταθία Γ. Καλκάνη

ΜΟΥΣΓΑ

Ἐτέλεσε τοὺς ἀρραβῶνας του ὁ εὐρισκόμενος εἰς Καναδῶν κ. Παναγιώτης Πουλάκος μετὰ τῆς δ. Βασιλικῆς Καλογεροπούλου.

Ἀφίχθησαν ἐκ Καναδᾶ ἀί οἰκογένειαι Δημητρίου Μακράκου καὶ Δημητρίου Πουλάκου.

Ἀποστόλης Θ. Μακράκος

ΠΑΛΑΙΟΠΑΝΑΓΙΑ

Ὁ κ. Νικ. Παναγόπουλος καὶ ἡ δ. Βασιλική Ἡλιοπούλου ἔδωσαν ἀμοιβαίαν ὑπόσχεσιν γάμου. Ὁ κ. Ἀθανάσιος Ξερούλης καὶ ἡ δ. Ὄλγα Τάκου ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των. Οἱ κ. Γεώργιος Φουντούκης, Δημήτριος Νιάτσος καὶ Γεώργιος Ἀναγνωστάκος ἐβάπτισαν τὰ παιδιά τους, τὰ ὁποῖα ἔλαβαν τὰ ὀνόματα Στέφανος, Ἰωάννης καὶ Παναγιώτης ἀντιστοίχως.

Βασιλική Γ. Δεγαντζή

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ

Ἡ δ. Βενετία Χ. Βασιλείου καὶ ὁ κ. Δημήτριος Γ. Λιντζέρης, ἐγγόνια τοῦ παπα-Λιντζέρη ἀπὸ τὰ Κατσουλαϊκά, ἐπέτυχαν εἰς τὴν Μαθηματικὴν καὶ Ἱατρικὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀντιστοίχως. Τὸ «Ξηροκάμπι» συγχαίρει θερμά.